

si nescisset Orbis terrarum intemperantiam esse corpori inimicam, nisi Hippocrates hoc magnum arcanum revelasset: Quasi Palæstini Medici ignorassent, nisi Hippocrate docente, quod ante Hippocratem sciebant Indi, Æthiopes, Scythæ, Cilices, Numidæ, Garamantes. Pudet his immorari.

18. Imò etiam si daremus Medicinam Hippocraticam ab Ecclesiastico probari, nihil inde concluderet Vindex pro Medicina hodierna. Omnes ferè Medici Hippocratis se sectatores profitentur, ejus Aphorismos sæpissime in ore habent. Cæterum, si praxim, quæ hodiè viget, cum Hippocratica conferas, invenies illam ab hac recessisse *quantum distat Occasus ab Ortu*. Id notarunt his postremis temporibus doctissimi viri. Baglivius ait vix è sexcentis Medicis unum reperiri, qui, dum curationi incumbit, ab Hippocrate non dissidiat; imò qui non in contrarium tendat (fol. mihi 250.) nemini, qui scripta Hippocratis legerit, ignotum fuisse senem illum, in prescribendis remediis parcissimum, nihilque magis cordi habuisse, quam vires integras ægroti servare. Quid hoc habet commune cum laniena illa, quæ hodiè in usu est? Nostrates Medici (paucissimis exceptis) nec quiescunt, nec quiescere ægrotum sinunt. Vix unquam ad illum accedunt, quin vel cataplasma, vel unctionem, vel clysterem, vel confricationem, vel purgationem, vel phlebotomiam, vel cucurbitulas, vel aliud decernant. *Hi* (ait Galenus primo de Dieb. dec. c. 11.) *quoties ad ægrum accedunt, toties peccant*. Et tamen hi doctissimi vulgo prædicantur, etiam cum ægrum jugularunt: quia scilicet (hæc est vox orbatæ familiæ, imò totius plebis) nihil omiserunt eorum, quæ ex Artis præscripto fieri debebant. Recte doctissimus Daniel Leclerc in Historiæ Medicinæ, 1. part. lib. 3. ait, quod si Hippocrates hodiè viveret, à majori parte ægrotorum ut ignorantissimus rejiceretur. Scilicet Hippocrates ingentes morbos sæpè Naturæ, & regimini, nulla alia adhibita ope, commisit: quod nunc pro summa inscitia reputaretur. Tam longe abest, ut praxi Hippocraticæ praxis hodierna consentiat.

Ter-

19. Tertiò probat Vindex identitatem hodiernæ Medicinæ cum ea, quam approbat Sacer textus: quia unitas Scientiæ desumitur ab unitate objecti, & finis; idem autem objectum, idemque finis est utriusque Medicinæ, nempe objectum corpus humanum, ut sanabile; & finis sanitas. Ergo.

20. In hoc argumento latet insignis æquivocatio, quam detegendam suscipio. Itaque notandum est primò, communi modo loquendi, frequenter nomen alicujus habitus tribui alteri habitui, non solum distincto, sed etiam opposito. E. C. Superstitio est vitium ex peculiari ratione oppositum virtuti Religionis; & tamen frequenter usu venit nomine religionis, Superstitio ipsa, seu habitus inclinans in cultum superstitiosum: Sic passim auditur, & legitur: *Religio Turcarum, Religio Tartarorum*; cum tamen illa non sit Religio, sed Superstitio: utique quia Religio est virtus reddens debitum cultum Deo; Superstitio verò vitium reddens, vel Deo indebitum cultum, vel Creaturæ cultum debitum Deo. Sic etiam Augustinus, lib. 6. de Civit. cap. 6. & 7. loquitur de triplici Theologia Ethnicorum, Naturali, Theatrica, & Civili; cum tamen neutra ex his sit verè Theologia. Uno verbo, Religio dicitur æquivocè de vera, & falsa Religione, similiterque Theologia, de vera, & falsa Theologia. Idem in usu nominum significantium alios habitus accidit.

21. Notandum secundò alium esse finem operis, alium finem operantis: Quæ distinctio maximè in usu Artium locum habet. Imperitus artifex intentione semper quærit finem artis; opere verò multoties ab eo deviat; v. g. Nauclerus semper navem in portum dirigere intendit; attamen ob inscitiam aliquando in scopulum ducit.

22. Tertiò præ oculis habendum est, me in responsione ad Doctissimum Martinez non asseruisse distinctionem hodiernæ Medicinæ, ab ea quam Ecclesiasticus approbat, sed tantum negasse constare identitatem: idque ad propositum stabiliendi propositionem illam hypotheticam, nempe, quod *si dicerem Medicinam hujus sæculi totam*

tam

tam esse inutilem & noxiam, non contradicerem sacro textui. Ubi notanda est quædam calumnia, quam Vindex passim in me vibrat, in singulis fermè paginis supponens, quod asseruerim totam hujus sæculi Medicinam inutilem, & noxiam esse; quasi eadem sit propositio absoluta cum hypothetica. An ignorat Vindex quam longe distent expressiones hæ, *si dicerem, & dico?* Igitur ut argumento objecto respondeam, sub eadem hypothese mihi procedendum est. Tantisper ergo patiat me Vindex quasi asserentem Medicinam hodiernam inutilem, & noxiam esse, ut nempe videat nihil unquam ex sacro textu contra hanc assertionem deducendum.

23 Jam sub hac hypothese ad argumentum concessa majori, nego minorem, quam nunquam Vindex probabit. Sive enim opponat definitionem Medicinæ, sive quidvis aliud, totum id dicam ego verificari de vera, & utili Medicina; non de falsa, inutili, & noxia, qualis est Medicina hodierna, & quæ tantum equivocè dicitur Medicina, sicut Superstitio æquivocè dicitur Religio, & Theologia Ethnica æquivocè dicitur Theologia. Igitur ineptè contra asserentem Medicinam hodiernam noxiam esse, probatur identitas hujus cum antiqua, ex eo quod utraque habeat pro objecto corpus humanum ut sanabile. Nam hoc ipso quod asseritur noxiam esse, & falsam, negatur ei essentia Medicinæ, sicut Religioni falsæ negatur essentia Religionis.

24 Idem dico de fine. Medicina noxia non habet pro fine sanitatem, quamvis ea ob inscitiam utens hunc scopum intendat. Dum quis alteri propinat venenum, judicans esse pharmacum, finis operantis est sanitas, minimè verò operis. Dum Medici (uti plerumque fit) in consultatione pugnant, prædicantibus his utilem, & necessariam incisionem venæ: ex adverso asserentibus aliis non aliter posse vivere ægrum, nisi abstinendo à missione sanguinis: utrique expetunt profectò salutem ægri; impossibile tamen, & implicatorium est, quod tam phlebotomia, quàm carentia phlebotomiæ ad sanitatem tendant: nam

mot

si

si illa est necessaria, hæc abs dubio est noxia; & è converso.

25 Hinc patet solutio ad alia plurima, quæ objicit Vindex; quale est illud quo probat, tam Medicinam Galenicam, quàm Helmontianam approbari in sacro textu, ubi similiter confundit finem operis cum fine operantis.

§. III.

26 **H**ÆC dicta sint pro defendenda veritate illius propositionis hypotheticæ: si verò ex me quæras quid absolutè sentiam de Medicina hodierna, libere dicam prout exercetur à paucis (forsan paucissimis) subtilibus, doctis, cautis, & piis, utilem, & necessariam esse; prout verò à plurimis noxiam plerumque esse, & funestam. Id, præter experientiam propriam, docent me sapientissimi Medici. Audiatur Vindex Cardanum de Meth. med. cap. 100. (apud Picinell. de Mund. Symbolic. lib. 7. n. 7.) *Complures ab indoctis Medicis longe occiduntur, alioquin victuri; quam morituri ab eruditis salventur.* Audiatur Gasparem à Reyes (Camp. Elys. quæst. 6. num. 2.) asserentem, quod plurimi Medicorum, nomine tantum Medici sunt. Legat librum Doctoris. Gerardi Goris, in scriptum, *Medicina contempta propter ignorantiam Medicorum.*

27 Cæterum (quod longe majoris momenti est) audiatur piissimum Hispaniarum Regem Philippum Tertium, lib. 3. Novæ Recopilationis, tit. 16. leg. 11. *Porque hemos sido informados de personas doctas, y zelosas del bien comun, que en estos nuestros Reynos hay mucha falta de buenos Médicos, de quien se pueda tener satisfaccion, y que se puede temer que han de faltar para las personas Reales, &c.* O bone Deus! Viri doctrina, & zelo præstantes monuerunt piissimum Regem eò usque inopiam Medicorum, vere talium, in Hispania crevisse, ut timendum esse ne in toto Regno invenirentur duo saltem, aut tres ad regendam salutem Principum idonei. Et me, qui longe retro substiti in exprobranda Medicorum inscitia, maledicum, injurium, criminatorem volitantibus undique scriptis

tis

tis clamant. Solatium in tot probris erit mihi conscientia mea. Testem invoco Deum, me non affectu aliquo pravo, sed zelo boni publici ductum incertitudinem Medicæ artis, cæteraque, quæ in Crisi Medica continentur, nescientibus aperuisse.

28 An post editam illam Legem fuit aliqua immutatio facta in methodo docendi Medicinam in Academiis, quò certe lex illa tendebat, præscribens Practicem totam, non tractatus separatos, insupèr non scripto; sed voce tenus in aulis tradi? Nulla. Nam, nescio quo fato, id executioni mandatum non est. Examen Prothomedicatus jam tunc erat in eodem statu, in quo nunc se habet, attemperatum scilicet legibus à Philippo Secundo sapientissimè traditis.

29 Sed ut verum fatear: aliquanto in melius paucis ab hinc annis mutata est Medicinæ facies. Jam exolevit illa vulgarium Medicorum, ægros siti, & foetore enecantium horrida praxis. Jam non adeo vilescit humanus cruor, tantillumque emolita est Galenica sævitia. Jam Chymia, & Anatomie aliquantulum excoluntur, & *aspirat primo fortuna labori*. Jam, pacata Scholastica tyrannide, datur facultas consulendi Recentiorum Inventa. Jam non quidquid antiquum est pro vero habetur, Medicinaque ad experientiæ lucem incipit foetus genuinos (Dogmata dico) ab spuriiis secernere, instar Aquilæ quæ:

*Consulit arduos radios, & lucæ magistra
Naturam, vires, ingeniumque probat.*

§. IV.

30 **E**X hucusque dictis sponte sua ruunt cætera, quæ objicit Vindex. Ut quid mihi opponere Patrum Sententias, Theologorum opiniones, Imperatorum Leges? Medicinam, quæ vere talis sit, cum sacro textu, cum Theologis, cum toto terrarum Orbe, ut utilem, & necessariam agnosco. Medicos, modo re, & non tantum nomine Medici sint, hoc est, his notis insigniti, quas à num. 68. ad 70. Crisi Medicæ proposui; non modo non despicio, sed maximè suspicio. Si indocti sint, si rudes, si præcipi-

tantes, si remediorum congestores, non pro Medicis, sed pro homicidis habeo. Quid contra hoc in divinis oraculis, in Patribus, in Theologis, in Legibus apparet?

31 Hinc prudens conjiciet Lector, quam iniquè Vindex in numero sexto, qui totus calumniis turgidus est, in me invehatur, tamquam sacro textui Ecclesiastici contrarium, tamquam Medicorum contemptorem, tamquam totius Medicæ artis inimicum, &c. ut gradum faciat ad illum malè compactum Syllogismum (num. 7.) ubi præter vitium formæ cuilibet Dialectico patens (nam quod prima ex illis duabus propositionibus sit vera, & pia, deberet poni in minori, & non in consequenti) minor alia involvit falsa, alia æquivoca. Falsum est in sacro textu exprimi debitum fidei erga Medicos, item debitum obedientiæ, & præsertim cæcæ, qualem exigunt Medici: falsum præterea, me asseruisse, quod Medicina non sit necessaria. Æquivocatio est in illa minori transcendentalis, ex eo quod Medicina, & Medici possunt sumi, & in rigoroso, & in improprio sensu, juxta dicta.

32 Medicinam esse artem prorsus incertam, certissimis argumentis evici. Id ipsum doctiores Medici fatentur. Id quotidiana experientia clamat, cum vix semel videamus Medicos in consultationibus concordēs: *Sic enim omnes (ait Reyes Camp. Elys. quæst. 16. num. 5.) à se invicem dissentiant, ut nullus reperiat, qui citra exceptionem, additionem, permutationem, præscriptum ab alio pharmacum comprobet; quinimò qui non laceret, & mordeat. Et paulò infra: Quidquid probat unus, ridet alter.*

33 Nulla in hoc cum aliis scientiis comparatio; Physicam tantummodo, si placet, excipias. Theologi habent indubitatas regulas ad praxim immediatè spectantes: Jurisperiti statutas leges: ideoque frequentissimè tam hi, quam illi in judicando conveniunt. At Medici nullos habent canones fixos curationem proximè dirigentes. Propterea solum in quibusdam Axiomatibus theoreticis, quæ lumine naturæ nota sunt, nec lites opinionum circa curationem dirimunt, datur inter Medicos consensus.

34 Hujus farinae sunt illae demonstrationes, quas Vindex congerit, ut probet Medicinam esse scientiam. Prima concludit: *Omne corpus sanum moveri à principio intrinseco.* Secunda: *Corpus humanum ita dispositum, ut possit moveri à se omnibus modis necessariis ad omnes actiones juxta exigentiam, perfectionem, & ordinem naturae, appetitu naturae exigere suam conservationem.* Tertia: *Omne corpus humanum ita dispositum, ut aliqua ejus actio, functione contra exigentiam propriae naturae sit sensibiliter laesa, appetitu innato petere sui curationem.* Quarta: *Omnem actionem sensibiliter laesam repraesentare intellectui morbum, cujus est tale signum.* Sint profecto hae quatuor propositiones, ut Vindex vult, rectè demonstratae. Quid inde habemus emolumenti? An illae, imò sexcenta millia propositionum hujusmodi instruunt Medicum pro curando exiguo tuberculo, aut levi febricula? O in quas nugae incurrunt etiam viri cordati, dum factionis studio contra veritatem pugnant!

35 Obstupui planè, ut vidi qua confidentia jactet Vindex Medicorum infallibilitatem, & in decernenda phlebotomia, & in purgantibus praescribendis. Quid hoc aliud est, quam generi humano illudere? Mirabile est id scripto publico proferri; sed longe mirabilius, si aliquis fidem adhibeat; praesertim Matrini, ubi frequentissimè evenit ad consultationem vocatos selectissimos è tota curia Medicos, acriter in decernendis phlebotomia, aut pharmaco dissidere. Hic phlebotomiam praescribit, & purgationem damnat. Ille stat pro purgatione, & contra phlebotomiam invehitur. Alius aegri debilitatem intuens, utrumque remedium accusat, & specificis pugnandum docet. Ubinam igitur est haec certitudo adeo altitonante voce à te praedicata, mi Vindex?

36 Atque hinc corrui illa solutio ad argumentum probans incertitudinem Medicinae ex dissensione Auctorum: illa, inquam, solutio desumpta ex varietate Climatum, & Regionum, juxta quam varianda est remediorum species. Corruit abs dubio. Nonne in eadem Regione, in eadem Urbe, in eadem domo, in eadem ejusdem individui aegritudine

ne haec dissensio Medicorum, aliis alia, & opposita remedia praescribentibus, pasim in oculos incurrit?

37 Corruit pariter alia ab eo simili ducta, quod variae sunt viae, per quas quis Romam petere potest. Certum id est; attamen si inter Geographos, aut practicos non conveniret in designandis viis, per quas Romam itur; sed quas hi dicunt ducere Romam; alii assererent in contrarium tendere: in incerto esset via, ad iterque accinctus perplexus haereret. Ecce casum quaestionis. Quod hic Medicus remedium maxime commendat; alius ut venenum mortiferum detestatur. Ille ait ad sanitatem, hic ad lethum ducere: ergo incerta est via.

38 **Q**UAE pro phlebothomia, & purgatione affert Vindex, ad rem non sunt: non enim ego illam, vel hanc absolutè damnavi; tantummodo asserui esse remedia incerta (id quod evici ex oppositis opinionibus Medicorum), & multoties periculi plena. Malignam purgantium qualitatem negat contra receptissimam doctorum, tam intrà, quam extrà Scholam Galenicam, Medicorum sententiam. Res est ipsis Barbitonsoribus nota. Id non impedit, quominus plus emolumenti aliquando ab evacuatione sperari, quam nocementi à malignitate timeri debeat. Ait mihi ignotam esse continuam omnium vasorum corporis humani communicationem. O magnum Physiologiae arcanum, mihi semper ignorandum, nisi benignissimus Vindex aperiret! quasi id potius vulgatissimum non esset. Scio hujusmodi communicationem, vi cujus contentus humor in omnem partem moveri potest, non solum in animalibus, sed etiam in vegetabilibus inveniri, ac proinde etiam in his dari succi nutritii circulationem, indubitatis experimentis comprobata; quod forsàn Vindex ignorat. Hinc tamen concludere, posse vi purgantium intimas quascumque sordes humani corporis verri, absurda illatio est, & quae viam aperit funestissimae praxi. An, etiam si integra Pharmacopolia exhauriat Vindex, hydropis, aut

luis venereæ curationem solis purgantibus (de catharticiis loquor) absolvet ? Non modò in his , sed & in aliis plurimis morbis prius omnem succum nutritium detrudet , quam mali fomitem eliminet . O bone Deus ! quàm multa vidi ægrorum corpora repetito usu purgantium , ab indoctis Medicis præcripto , arefacta , debilitata , torrida ; cum tamen malum in dies cresceret !

39 Illud de purgantibus appropriatis tamquam certum supponit Vindex : cum sit maxime dubium , ne dicam omninò falsum , & ab omnibus ferme recentioribus rejectum . Liquida quæcumque , inter quæ succum nutritium , obvia deturbant : imò sana corrumpunt . Hinc sæpe quod in corpore balsamum erat , extra corpus stercus apparet . Audiat Vindex doctissimum Waldsmithium (tom. 1. disp. 1. num. 5.) : *Obstetricantè hoc præjudicio alius prodit ex ignorantia Philosophiæ error generi humano magis infestus . Causa morbi (dicunt) sensibilis sensibiliter per album foras est eliminanda hinc suum intonant purgandum : & homines purgantibus vexant usque ad maciem ; nescientes rarius humores ope cathartici excretos sub tali schematismo in corpore delitescere . Sæpè ac multum mecum cogitavi , quare in dissectis cadaveribus tantam humorum saburram non amplius reperiamus ; quum si viventibus purgans fuisset exhibitum , tales abunde excrevissent . Ipsa videlicet purgantia cruorem , & carnem promiscue liquant , resolvunt , & putrefaciunt , atque in omnibus cum venenis pari passu ambulant , ut rectè dixerit Helmontius nomen purgationis esse nomen impostorium , cum non sit purgans , sed destruens , & hostile vitæ virus . Omnia purgantia sanguinis lædunt mixturem , & vitæ vinculum laxant , aut penitus rumpunt , unde in momento prava illa humorum prodit caterva : quod si quandoque videantur expectationi satisfacere , id non tam vi cathartice , quàm solventi , & attenuanti , quæ pollent , virtuti tribuendum est . Non mitius cum purgantibus agit Kursnerus in tractatulo de purgantium è Foro Medico proscriptione . Fieri tamen potest ut hæc aliquantulum hyperbolicè sint dicta nempe ad coercendam nimiam vulgarium Medicorum , in pur-*

purgantibus collocatam fiduciam : verum quidem est purgantia nocere ; ubi tamen periculum è repletione viarum imminet , poterit nocumentum moderato purgantium usu abunde compensari . O utinam non Medici frequentius , quam par est , primas vias accusarent .

40 Inconsequentia me arguit Vindex , ex eo quod cum dixerim omnia in Medicina esse incerta , tamen Mercurium pro lue venerea extirpanda maxime commendem . Nulla hic inconsequentia . Primò : quia *parum pro nihilo reputatur* . Quid quod inter plures remediorum dubiorum chiliades , unum , duo , aut tria certa reperiantur ? Secundò : quia non ita prorsus evidens remedium est Mercurius , ut omni dubietate careat : atque ita in quibusdam circumstantiis circa ejus usum sibi mutuo contradicunt Medici . Aliquot ægros vidimus Mercurio unctos , nec tamen luem veneream evasisse : alios in ipso remedii usu animam exhalasse .

§. VI.

41 **A** Gredior jam , ut nihil omittam , discutiendam quæstionem illam ad Theologiam Moralem spectantem : An , & quomodo peccet is , qui præsentem morbo renuit vocare Medicum , & uti medicinis ? Quod quidem dubium satis perfunctoriè , & in abstracto à Teologis pertractatur : ideoque ulteriori examine indiget .

42 Pro quo suppono primò : Dupliciter posse in hac materia peccari : vel contra virtutem Religionis , tentando Deum : vel contra charitatem sibi debitam , exponendo periculo propriam vitam : quanquam etiam possit , & his alia , vel alia malitia superinduci , v. g. deformitas avaritiæ , dum quis ob sumptus vitandos renuit medicari .

43 Suppono secundò peccatum tentationis Dei committi , dum quis intendit (scilicet intentione , vel expressa , vel interpretativa) experimentum sumere de Dei potentia , sapientia , bonitate , aliove quovis attributo divino . Undè magis appositè ad præsentem materiam , ille tentat Deum , qui rejectis mediis naturalibus , aut causis secundis ad aliquem effectum ordinatis , illum ipsum effectum à solo Deo ,